

Bu Fotoğraf Nasıl Çekildi

Aynadan Taşan Hayat

Yazar: Aytaç TOĞAY Fotoğraf: Alex WEBB

Mekân, bilinen bir yer: İstanbul Beyoğlu'nda bir berber salonu. Sol alt köşede salon sahibinin karaltısı, sağ tarafta fotoğrafın hemen hemen üçte ikisini kaplayan bir ayna, aynadan yansıyan ise akıp giden hayat...

Fotoğrafın sahibi, Magnum Photos'un ünlü belgesel fotoğrafçısı Alex Webb. Bundan önce daha çok Meksika - Amerika Birleşik Devletleri sınırında yaşanan insan ticaretini konu alan "Crossings" serisi (ve kitabı) ile tanıştığımız, portfolyosunda Haiti'den Samoa'ya, Paraguay'dan Azerbaycan'a kadar dünyanın birçok sıcak noktasında çalışan bir belgeselci / sokak fotoğrafçısı.

Fotoğrafa geri dönelim: Alex Webb bu fotoğrafı, daha sonra "İstanbul: City of a Hundred Names" isimli kitabını da çıkardığı, İstanbul projesi için çekmiş. Panel için geldiği Türkiye'de yaptığı bir röportajda, proje için sorulan bir soruya cevap olarak şunları söylemiş:

"Ben uyarıma geldiği gibi fotoğraf çekiyorum. Nasıl ve neyi fotoğraflayacağıma dair kararlarım bütünüyle entelektüel değil, bir yanılla da duygusal ve sezgisel kararlardır. Bu kararlar, çoklukla fotoğraf çektiğim anda ortaya çıkar. Görürsünüz ve tepki verirsiniz; çoğunlukla da neden tepki verdiğinizi, neden belirli bir zamanda ve neden belirli bir biçimde tepki verdiğinizi bütünüyle sözcüklerle açıklayamazsınız."⁴

Fotoğrafa bakınca, Webb'in söyledikleri anlam kazanmaya başlıyor. Ülkemizdeki yaygın görsel üretim kriterlerine göre pek de fazla itibar görmeyecek olan bu fotoğraf, dikkat edildiğinde şehri ve sokağı belgelemeyi kendisine yol edinmiş büyük bir çoğunluğa izinden gidilecek ipuçları sunuyor. Webb, sokağın kalbine inmiş, bizim / bizden olan bir berber dükkânında deklanşöre basmış. Dükkân sahibi belki kendi portresini çektiğini düşünürken, Webb ortamda bulunan aynalardan sokağın topoğrafyasını çıkarmaya başlamış. Elinde çantası ile muhtemelen işe giden bir kadın, bir taburede oturup gelip geçeni seyretmekte olan genç bir çocuk, bir büfe, bir internet salonu, bir cafe, çay masaları, tabureler, tabelalar...

Alex Webb' in yukarıda yazılı sözlerinin içinde yer alan "uyarıma geldiği gibi fotoğraf çekmek" düşüncesi, sanatçının diğer fotoğraflarında olduğu gibi bu fotoğrafta da kendini açığa çıkarıyor. Onun gibi birçok belgesel ve sokak fotoğrafçısının yaptığı gibi görüntüye herhangi bir müdahalesi yok. Makinesi gözünde, uygun anı bekliyor ve o anı gördüğünde, deklanşöre basıyor. Fotoğrafın tam ortasında bulunan üç kişinin (kadın, taburede oturan çocuk ve siyah kazaklı kız) görüntüde birbiri üzerine binmemesi, dükkândaki büyük aynanın altında bulunan ve müşteriye ense traşını göstermek için kullanılan küçük aynanın yansımada başka bir insanın yakalanması, bu anın ne denli usta bir göz tarafından tespit edildiğini bizlere hissettiriyor. Dükkân sahibi müşteri koltuğunda poz vererek fotoğrafta bir leke olarak yer alırken, sanatçı elindeki geniş açılı lensin nimetlerinden faydalanarak, karenin alt kısmına iç mekânı, aynalara da hayatı yerleştiriyor. Fotoğraf, sanatçının klasik olmuş tarzı ile yine renkli. Ancak dijital çağın gösterişli, abartılı keskinlikte ve saturasyonda olmayan görüntüsü, ülkemizdeki fotoğraf komünitelerinde "günün fotoğrafı" dahi olamayacak şekilde algılanmaya çok müsait(!)

Alex Webb, artık altı doldurulamadan, içinde sanatçıya dair ipuçları barındırmadan çekilmiş ve bir imaj bombardımanı hâline dönüşmüş olan fotoğraflarla dolu bu dünyada bize bir şeyleri çok usta bir şekilde anlatıyor aslında. Yıllar boyu doğuya akın eden batılı fotoğrafların, insanların görsel hafızalarına kazıdıkları doğunun o "mistik, oryantalist, acımayla / acındırmaya müsait" karelerinin yerine, hayatın kalbine inip "uyarıma gelerek" fotoğraf çekiyor. Bu kimi zaman gittiği ülkede bir berber salonu olurken, kimi zaman bir türbede dua eden insan, başka bir zaman yeni bir hayat için sınırı geçmeye çalışan insanların hayatları oluyor. Fakat her neresi olursa olsun Webb, sahip olduğu dünya görüşü, sanat altyapısı ve çektiği fotoğraflarla bizleri uzaktan baktığımız hayatların içine çekmekle kalmayıp, izleyenlere üretmek için sanatçının söyleyecek sözleri olmadan üretmesinin her hangi bir anlam taşımayacağını fotoğraflarında açık yüreklilikle gösteriyor.

Dipnot: 1. Ö. Yaren, Alex Webb Röportajı, <http://www.fotomuhabiri.com>, Ekim 2005

